

Themapreek Focus 4.5 (De gemeente van Jezus; Dienen en delen)
'Dienend en lijdend het evangelie delen in het spoor van Jezus'
Matteüs 25 vers 31-46

Eethen, 21 maart 2021, ds. Michiel Vastenhout

Gemeente van Christus,

Het Bijbelgedeelte dat ons vanmorgen wordt aangereikt, is niet gemakkelijk. De boodschap die de evangelist wil brengen, door deze woorden van Jezus met ons te delen, is zeer de moeite waard. Maar het zal ook inderdaad wat moeite kosten om bij die waardevolle boodschap uit te komen. Maar, zo fair moeten we meteen zijn, dat ligt niet aan de evangelist, en zeker niet aan Jezus, maar aan ons. Laten we op pad gaan om de boodschap van deze woorden van Jezus op het spoor te komen als boodschap voor de kerk vandaag.

Nu vraag je je misschien af waar ik op doel. Wat is er nu precies zo lastig aan dit gedeelte? Misschien vond je het mooie woorden. Misschien spraken ze je op voorhand minder aan. Maar los daarvan, is de boodschap juist niet glashelder? Laat ik samenvatten wat vaak gezien wordt als kern van dit gedeelte. Dat is ook de spits van de toepassing van dit gedeelte in het Focustraject. De kernwoorden 'dienen en delen' wijzen die kant al op. Daarom noem ik dit de 'diaconale' lezing.

Duidelijk is dat deze woorden van Jezus in het kader staan van het oordeel. Van het laatste oordeel. Deze scènes worden dan gelezen als beschrijving van wat te gebeuren staat aan het eind der tijden. De mensen worden verzameld voor de troon van Jezus Christus, en vervolgens beoordeeld. En dan blijkt een doorslaggevend criterium te zijn of je goed bent geweest voor je naaste. In het Focusboekje staat: 'Je diaconale bijdrage is iets wat de hemelse Rechter bij dat laatste oordeel meeweegt.' Bij deze 'diaconale' lezing wordt gewezen op de ernst van dit gedeelte. Het gaat echt ergens om. Er zijn schapen en bokken, en of je bij de ene of de andere groep hoort, hangt af van je daden. En dan gaat het om de zogenaamde werken der barmhartigheid, die in ons leven al dan niet gestalte kregen richting de mensen die zitten in de hoek waar de klappen vallen. En het bijzondere is dat Jezus, die hier als koninklijke Rechter optreedt, zichzelf met die kwetsbaren identificeert. Hij bleek als het ware incognito present te zijn in hun midden. Zodat wie de onaanzienlijksten van zijn broeders of zusters heeft gevoed, bezocht of gekleed, dat in feite aan Hem, de hemelse Rechter heeft gedaan.

Deze diaconale lezing plaats ons als lezers direct voor de troon van Christus, waarbij de vraag is of we in het oordeel schapen of bokken zullen blijken te zijn. Gezegend of vervloekt. Dit gedeelte is een heldere oproep om te zien naar de mens in nood. Leerstellig zitten er wel wat haken en ogen aan deze lezing. Immers, het lijkt erop dat onze redding dan toch niet voor 100% uit genade is, maar dat onze daden er wel degelijk toe doen. Maar we kunnen onze redding toch niet zelf verdienen? Hier ligt een spanningsveld. Toch neemt dat de oproep die in deze diaconale lezing gedaan wordt niet weg.

In het Focusboekje vinden we dan ook deze zinnen: 'Het gaat in diaconaal handelen om zorg voor mensen: brood, onderdak en aandacht geven aan wie dat nodig heeft. Over zulke

gewone dingen gaat het in het laatste oordeel. Op dat gebied heeft ieder gemeentelid toch wel iets te bieden?’

Me dunkt! En terecht dat er in deze coronatijd juist vanuit kerken de vinger wordt gelegd bij precies deze alledaagse zorg voor mensen. En de Engeltjesactie met Kerst, de kaartenactie in januari, en deze week het project Dienen en delen, het zijn er mooie voorbeelden van in onze eigen gemeente.

En daarom is de diaconale lezing van dit gedeelte eigenlijk helemaal niet zo lastig te volgen. We nemen dan vandaag de oproep mee naar huis om steeds weer om te zien naar de medemens in nood. Niet als optie, maar als wezenlijk onderdeel van het christen zijn. Ja, zelfs een zeer serieus te nemen onderdeel. Daarvoor is dit gedeelte over het laatste oordeel ernstig genoeg.

En toch zeg ik nu nog geen amen. Want aan deze lezing van dit gedeelte uit de Bijbel zitten een aantal haken en ogen. Begrijp me goed: met de oproep tot diaconaal handelen is natuurlijk niets mis. Er staan voldoende gedeeltes in de Bijbel die dat onderstrepen. Alleen, precies dit gedeelte legt andere accenten. Onze vooronderstellingen als lezers zitten ons bij dit gedeelte in de weg. En als we dit gedeelte recht willen doen, zullen we die vooronderstellingen tegen het licht moeten houden, en moeten willen corrigeren door wat de tekst zegt. En dan zal de boodschap tóch anders blijken te zijn dan we misschien dachten. Maar hopelijk niet minder krachtig voor ons leven als christen vandaag.

Gemeente, als wij de Bijbel lezen nemen we altijd onze verwachtingen mee naar de tekst. Dat is onvermijdelijk. Maar soms, zoals bij dit gedeelte, zijn die verwachtingen over de betekenis wel heel dominant. Dan kost het ons grote moeite ze kritisch te bevragen. Want dat is wat we als het goed is altijd doen in een ontmoeting met de Bijbeltekst. Als christenen geloven we dat de Bijbelse boodschap relevant is voor ons leven vandaag. Ook al gaat het om vaak oude woorden, uit een heel andere wereld. Maar die wereld is wel Góds wereld. En omdat het ook om Zíjn woorden gaat, hebben we het vertrouwen dat zijn boodschap ook voor ons nu van betekenis is.

Maar om die boodschap te begrijpen is het eerste wat van belang is, of we goed begrijpen wat voor soort tekst we lezen. En dat is zeker in het gedeelte van vanmorgen belangrijk. Want Jezus bedient zich hier van een genre dat we ook kennen uit het boek Daniël en het boek Openbaring. Het zijn apocalyptische teksten. Dat woord roept vaak associaties op met ‘oordeel’. En dat stuit bij ons vaak op weerstand. Een God die oordeelt, dat vinden we lastig. Misschien wel omdat we onzeker zijn over de vraag hoe wíj, of mensen die ons dierbaar zijn, door dat oordeel van God heen zouden komen. Daarom kan die diaconale lezing, hoewel misschien heel mooi en nobel, ook wrevel of onzekerheid oproepen. Want ja, red ik dat wel? Met die werken der barmhartigheid? Of zal aan het eind van de rit blijken dat het niet genoeg was? En dat ik dan veroordeeld word?

Maar daar komt nog iets bij. En dat is een gevoel van superioriteit dat ons parten speelt als rijke westerlingen. Haast automatisch gaan wij ervan uit dat wij geroepen zijn barmhartig te zijn richting ánderen. De geringen. De kwetsbaren. Dat zijn wij dus niet zelf, blijkbaar. Wij hebben wat te delen, te geven, te dienen. In de tekst gaat het om de onaanzienlijksten van

Jezus' broeders en zusters. En naar ons idee wonen die toch eerder in Afrika of Latijns-Amerika dan in West-Europa...

Ok, toegegeven, de kerk staat er hier nou niet super florissant voor. Maar om ons daarmee nu meteen tot onaanzienlijke broeders en zusters van Jezus te verklaren, dat gaat ook wat ver. Immers, elders lijdt de kerk écht. En elders in de wereld is de impact op mensen van oorlog en geweld, van economische ongelijkheid, van klimaatverandering, van pandemieën vele malen groter dan bij ons. En als we terecht beseffen dat wij hier mede de hand in hebben, voelen we ons vaak al heel wat minder superieur. Dan ervaren we een gevoel van tekortschieten, of zelfs schuld. En juist een diaconale lezing van dit gedeelte kan dat versterken. En dat kan dan ook weerstand oproepen. Zo van: 'de kerk vindt zeker dat je altijd maar gastvrij moet zijn, eerlijk moet delen, oog moet hebben voor een ander.'

Gemeente, zo ontdekken we dat we ook deze woorden van Jezus in Matteüs 25 allesbehalve neutraal tegemoet treden. Bewust of onbewust roepen ze van alles bij ons wakker. Dat gebeurde toen we de tekst lazen, en zonet heb ik geprobeerd dat wat meer aan de oppervlakte te krijgen.

Maar uiteindelijk mag de tekst zelf toch echt aan het woord komen. En proberen we de positieve of negatieve gevoelens die deze woorden van Jezus oproepen tegen het licht te houden. Om ze waar nodig te laten corrigeren.

En dat begint dus al met goed te zien wat voor tekst dit is. Dit is niet zomaar een gelijkenis of toespraak van Jezus. Dit is een apocalyptische tekst. Een tekst ook die deel uitmaakt van een groter geheel. Het is namelijk het slot van een lange redevoering van Jezus in hoofdstuk 24 en 25. Het zijn ook zijn laatste woorden voordat zijn weg onvermijdelijk zal leiden tot de kruisheuvel Golgotha. Het heeft dus iets van een testament. En daarin neemt Jezus zijn leerlingen, en ook ons, mee naar een bijzondere gebeurtenis, de komst van de Mensenzoon. En dat doet Hij in apocalyptische taal. Wat staat daarin centraal?

Nou, belangrijk is om te beseffen dat het woorden zijn die bedoeld zijn voor het volk van God, juist in tijden dat het zwaar is. Tijden van crisis. Dit hoofdstuk, en ook een boek als de Openbaring van Johannes willen laten zien dat God het laatste woord heeft, en niet de machten van het kwaad. God is de Schepper van deze wereld, die het goede daarmee voorheeft, en alles uiteindelijk recht zal zetten.

Dat is een kritische boodschap richting iedereen die hier op aarde denkt dat het kwaad en het onrecht ongestraft z'n beloop zal hebben, en daar graag een graantje van meepikt. En het is een boodschap van hoop voor het kwetsbare volk van God dat in het spoor van Jezus een kruisweg gaat. Het evangelie dienend delend.

Tegelijk speelt in deze apocalyptische teksten ons handelen een belangrijke rol. Ze willen ook een spiegel voorhouden. Zodat duidelijk wordt wat de gevolgen zijn van een bepaalde manier van handelen, of het juist nalaten ervan. Vanuit Gods hemelse perspectief wordt het gedrag van de wereld óf van de kerk geduid en indien nodig ontmaskerd.

Zo is het ook in dit gedeelte, gemeente. Jezus is de Mensenzoon, die plaatsneemt op zijn hemelse troon. Dat roept Daniël 7 wakker. Dat is een cruciaal visioen in de Joodse toekomstverwachting in de eerste eeuw. Het visioen in Daniël 7 speelt zich af in de hemel. Het is niet de Mensenzoon die vanuit de hemel naar de aarde afdaalt, maar omgekeerd. De

Mensenzoon, en in Hem Gods volk, wordt verheerlijkt, bevorderd tot hogere, hemelse heerlijkheid. Hij ontvangt het koningschap, en de verering van alle volken. En het is een eeuwig koningschap, hoorden we vanuit Daniël 7.

Jezus sluit met zijn woorden aan bij dit visioen. Hij is die Mensenzoon, die verheerlijkt zal worden. Volledig gerehabiliteerd! Wat een prachtig visioen, op de drempel van zijn lijdensweg tot aan het kruis. Terwijl Hem die weg nog wacht, toont Hij met deze hemelse scène dat de machten van het kwaad het laatste woord niet zullen gaan hebben.

En daarom is het zaak te beseffen dat dit gedeelte eerder een beschrijving is van de werkelijkheid van de hemelvaart, dan van Jezus' tweede komst in heerlijkheid. Bij die tweede komst zal Hij vanuit de hemel naar de aarde komen. Zover is het in dit gedeelte nog niet. Als kerk krijgen we te zien dat Jezus als de verheerlijkte Mensenzoon de hemel overwinnend binnentreedt, en het koningschap ontvangt. Zoals Paulus schrijft in 1 Korinthe 15:

'Want hij moet koning zijn totdat 'God alle vijanden aan zijn voeten heeft gelegd'.

Ook Matteüs zelf onderstreept die verheerlijking van Jezus na Pasen, als hij de woorden van Jezus opschrijft in hoofdstuk 16: 'Want de Mensenzoon zal komen in de heerlijkheid van Zijn Vader, met zijn engelen, en dan zal Hij ieder vergelden naar zijn daden. Voorwaar ik zeg u: er zijn sommigen van die hier staan, die de dood niet zullen proeven voordat zij de Mensenzoon hebben zien komen in zijn Koninkrijk.' Jezus' verheerlijking zal nog binnen één generatie plaatsvinden.

Hij regeert dus nu al! Hij is als de verhoogde in Gods troon voortdurend de levende God met ons. En dat is goed nieuws voor iedereen die lijdt omwille van het evangelie. Dát willen apocalyptische teksten duidelijk maken. Ze bieden ons een doorkijkje naar de hemelse werkelijkheid, zodat we het uithouden in het heden. De moed niet opgeven. Want in het leven van elke dag in deze wereld die zucht als in barensnood, heb je dat perspectief van boven nodig. Want anders zou je zomaar kunnen gaan twijfelen aan Gods regeermacht. Dan zou je zomaar kunnen gaan denken dat het recht van de sterkste altijd wint.

En dat is dus niet zo. Dat maakt Jezus in deze scènes duidelijk. Want de volken worden ter verantwoording geroepen. Die ontlopen het oordeel dus niet. Natuurlijk niet! Want er is een Schepper in de hemel, die het niet toe zal laten dat zijn goede wereld naar de gallemiezen wordt geholpen door egoïsme, machtswellust, en wat al niet meer. Hij wil dat alles wat mis is gelopen wordt recht gezet. En daarom is het een zegen dat er een oordeel geveld zal worden. Door Jezus! De door en door betrouwbare en goede Rechter.

Maar oordeel betekent scheiding. Tussen de volken. In de Bijbelse taal, ook bij Matteüs, wordt duidelijk dat de volken juist níet staan voor de leerlingen van Jezus. In deze scène weten de volgelingen van Jezus zich vertegenwoordigd door de Mensenzoon, als zijn broeders en zusters. Hier gaat het om de andere volken. En steeds als die ter sprake komen bij Matteüs gaat het dan over de missie van de kerk van Christus.

Eerder in deze redevoering zei Jezus: 'Dit evangelie van het Koninkrijk zal in heel de wereld gepredikt worden, tot een getuigenis voor alle volken. En dan zal het einde komen.' En het evangelie eindigt met deze woorden van Jezus: 'Ga dan heen, onderwijst alle volken!'

Want Jezus is alle macht gegeven, in de hemel én op aarde. En dat koningschap moet aan alle volken worden verkondigd. En dan komt het einde. Zoals in dit gedeelte getekend. Dan

volgt het oordeel. Met een helder criterium. Namelijk hoe zij gehandeld hebben richting de onaanzienlijksten van Jezus' broeders en zusters.

Het gaat er dus niet om of de volken in het algemeen werk maakten van de daden van barmhartigheid. Het gaat erom of ze dat al dan niet deden richting de onaanzienlijkste broeders en zusters van Jezus.

Wie dat zijn is een sleutelvraag om dit gedeelte te begrijpen. De diaconale lezing gaat er meestal vanuit dat het hier gaat om iedereen die het in deze wereld moeilijk heeft. Jezus zou zich dan scharen aan de zijde van allen die lijden en hulp nodig hebben. Laat duidelijk zijn: er zijn zeker lijnen in de Schrift die laten zien dat Gods hart klopt voor iedereen die wordt genegeerd of uitgebuit. Want Hij wil dat ieder mens tot zijn of haar recht komt.

Maar toch kan het niet zo zijn dat Jezus hier doelt op alle gemarginaliseerden in de wereld. In het Nieuwe Testament is 'broeder of zuster' een begrip dat duidt op wie gelooft in Jezus. Een leerling is van Hem. Waarbij dat woord 'onaanzienlijk' in het evangelie duidt op de meest kwetsbaren in de christelijke gemeenschap. Die het meeste te verduren hebben.

De volken worden geoordeeld op grond van wat ze de broeders en zusters van Jezus hebben aangedaan. En dat kan er heftig aan toegaan. En daar wordt het ook voor ons kritisch, gemeente. Daar wordt ons die spiegel voorgehouden. Want Jezus volgen, betekent de weg gaan die Hij op het punt staat te beginnen. Een weg van lijden. Die weg gaan we niet als een noodlot, maar als de consequentie van het delen van het evangelie. Juist als de kerk de gemeenschap is met een missie, zoals Matteüs het onderstreept in zijn evangelie. Juist dan, als de kerk het evangelie deelt, wacht haar verwerping en vervolging. Paulus noemt in zijn brieven op diverse plaatsen hoe hij honger leed, dorst, geen thuis had, ziek was, in de gevangenis kwam. Kortom, al die punten waarop de volken bevraagd zullen worden. In die beproevingen blijkt de Mensenzoon incognito aanwezig.

Dat is bedoeld als een woord van troost voor de kerk op missie. Jezus zendt zijn kerk de wereld in, op een kwetsbare en vaak gevaarlijke missie. Waarbij zijn broers en zussen mogen weten dat hun oudste broeder vanuit de hemel de wereld regeert, en als geen ander weet wat zij vaak moeten doormaken.

Dát is de spits van dit hoofdstuk, gemeente. Jezus regeert. Nu al. En wie Hem volgt, zal geen over rozen geplaveid paadje gaan. Integendeel. Het delen van het evangelie is bepaald niet zonder risico. Want het kan op weerstand stuiten onder de volken die de goede boodschap nog niet kennen. De kerkgeschiedenis vertelt die verhalen. Maar dat mag Gods volk niet tegenhouden. Dat heeft het ook niet gedaan. Omdat het onze oudste broeder niet tegenhield. En omdat we ervan overtuigd zijn dat het werkelijk om een goede boodschap gaat. Over God die recht doet. Die het kwaad, de zonde, en de dood uit zijn wereld bannen zal. In Matteüs 12 lezen we over die missie van Jezus: 'Het geknakte riet breekt Hij niet af, noch dooft Hij de kwijnende vlam, tot dat het recht dankzij hem overwint. Op zijn naam zullen alle volken hun hoop vestigen!'

Prachtig! Jezus is de hoop van de volken! Wat hebben we als kerk toch een geweldige boodschap te delen. Dienend. Zoals Jezus een dienaar was. En soms lijdend. In Jezus' spoor. Maar het is een boodschap die niet tegen dovemansoren gericht zal zijn. Dat vertelt deze scène ons over de schapen. Helaas zullen er ook onder de volken zijn die de boodschap naast zich neer leggen en bokkend hun eigen pad kiezen.

Ja, het gaat ergens om. En dat is wat vandaag als vraag naar u, jou en mij toekomt. Waar staan wij? Dit gedeelte nodigt ons uit om onszelf te zien als leerlingen van Jezus. Als u, als jij jezelf ook zo wilt zien, is dat is kritisch ontmaskerend voor ons. Want dan krijgen we het etiket 'onaanzienlijk' van hem opgeplakt. Voor veel christenen in deze wereld vanzelfsprekend. Maar voor ons westerlingen vaak nog erg onwennig. Zelfs in een tijd van secularisatie en krimpende kerken.

Maar het is ook als een kritische spiegel. Want willen we dat wel? Die weg van lijden gaan? Willen we leerling van Jezus zijn, als het delen van het evangelie lijden met zich mee kan brengen? Zoals dat lied straks zingt: Dan zal het volmaakte komen als wij zingend voor Hem staan. Als wij Christus' weg van liefde en van lijden zijn gegaan.

Hebben we dat er voor over? Voor het delen van het evangelie? Of kiezen we er eerder voor om de kantjes er wat vanaf te lopen. Meemarcheren met de massa die leeft zonder te weten hoe goed de boodschap is die de kerk te delen heeft. Dat we er vaak het zwijgen toe te doen. Noch onze woorden, noch onze daden laten sporen met het evangelie. Christen zijn is leerling zijn van Jezus. Zijn spoor volgen. Met vallen en opstaan. En ja, dat kan wat kosten. Maar juist in deze tijd op weg naar Goede Vrijdag en Pasen mogen we elkaar voorhouden dat dit spoor de weg is naar het leven. Het echte leven. Voor ieder mens die in Jezus gelooft, en voor deze wereld die bloedt uit zoveel wonden. Zie de Mensenzoon.

Zie onze God, de Koning-knecht. Hij heeft zijn leven afgelegd. Zijn voorbeeld roept om te dienen iedere dag. Gedragen door zijn liefde en kracht. Amen.